
ARABIAN TAITEILIJAT

Sisällys

Johdanto.....	3
Aho, Kaarina.....	3
Ahola, Hilikka-Liisa	4
Ahola, Jussi	4
Baer, Rainer	5
Blomstedt, Rafael.....	5
Bäck, Göran	5
Ekholm, Kurt.....	6
Franck, Kaj.....	7
Granlund, Svea.....	8
Jaatinen-Winquist, Anja	8
Jäderholm-Snellman, Greta Lisa	9
Kaipiainen, Birger.....	9
Kjellberg, Friedl.....	10
Leivo, Inkeri	11
Liukko-Sundström, Heljä	12
Lundgren, Tyra	13
Nystedt, Robert	13
Olin-Grönqvist, Gunvor	13
Orvola, Heikki	14
Osol, Olga	15
Procopé, Ulla	15
Richter, Reinhard.....	16
Salmenhaara, Kyllikki.....	17
Schilkin, Michael.....	17
Schultz-Köln, Karl-Heinz	18
Siimes, Aune	19
Stark, Gustav	19
Tomula, Esteri.....	20

Uosikkinen, Raija	20
Wasastjerna, Nils.....	21
Winqvist, Peter	21
Öberg, Thure	22
Lähteet	23

Johdanto

Tässä kansiossa on esitelty kaikki taiteilijat, joiden suunnittelemaa malleja tai koristeita on esillä näyttelyssä. Jokaisen esineen esittelytekstissä on mainittu mallin ja koristeen suunnittelija, jos ne ovat vain tiedossa. Tästä huolimatta monien esineiden kohdalla ei ole mahdollista antaa täydellistä selostusta suunnittelijoista, sillä tietoja ei ole säilynyt. Arabia tuotti pääasiassa käyttötavaraa, joihin suomalaisten rakkaus kehittyi vasta myöhemmin. Näin tehtaassa tuotannossa ei välttämättä kiinnitetty suurta huomiota esineiden mallin ja koristeiden suunnittelijoiden tietojen taltioimiseen jokaisen mallin ja koristeen kohdalla. Ei ole mitenkään poikkeuksellista, että Arabian omissakin pöytäkirjoissa mainitaan mallin kohdalla kehittäjäksi vain suunnittelutyöryhmä.

Aho, Kaarina

Kaarina Aho, (s. 1925, k. 1990 Helsingissä) syntyi taitelijasukuun, sillä hänen isoisänsä oli kirjailija Juhani Aho ja isoäitinsä kuvataiteilija Venny Soldan-Brofeld. Kaarina Aho aloitti vuonna 1946 työskentelyn Arabian tuotesuunnitteluosastolla Kaj Franckin avustajana. Hän oli valmistunut Taide-teollisuuskeskuskoulusta mallipiirtäjäksi. Arabian palveluksessa hän ei kuitenkaan ollut tyytyväinen tehtävänsä, kun hän työsti koristemalleja sarjatuotannossa olleisiin astiastoihin. Irtisanoutumista ei hyväksytty, vaan tehtaassa johto lähetti hänet harjoittelukierrokselle lähes kaikille tehtaassa osastoille

laboratoriosta lasitukseen. Kaarina Ahosta kehittyi monipuolinen ja asiantunteva suunnittelija Franckin työryhmään, jossa hän työskenteli vuosina 1949–1962. Franckin työryhmän jälkeen hän toimi perustamassaan

keramiikkapajassa. Hänen tehtäväkseen Arabiassa tuli

Franckin suunnitteleminen perusastiastojen ja Kilta-astiasarjan täydentäminen. Vastauksena haasteeseen syntyi neljä kokonaista

astiastoa. Tunnetuin niistä oli Palapeli, jossa Franckin ihanne puhtaan geometrisestä astiastomuodosta toteutui puhtaimmillaan perustuessaan kartioon; kulhosarjastakin oli mahdollista koota suuri kartio. Hänen suunnitteleman eleettömän geometrinen, posliinista valmistettu BL-mallin moka-kuppi palkittiin Milanon triennaalissa 1957 hopeamitalilla. Kaarina Aho

dreijasi myös itse. Hän jätti Arabian vuonna 1962 ja työskenteli sen jälkeen omassa keramiikkastudiossaan, jossa hän valmisti omiin näyttelyihinsä uniikki-käyttöesineitä.

Ahola, Hilikka-Liisa

Hilikka-Liisa Ahola (s. 1920 Helsingissä) aloitti Arabiassa puolen vuoden harjoittelulla 1943. Sommittelun lisäksi hän oli opiskellut sekä keramiikkaa että posliinimaalausta Elsa Eleniuksen johdolla. Arabian taideteollisuusosastolla hän työskenteli 1947–1974. Ahola suunnitteli valamalla valmistettavia fajanssisia koriste-esinesarjoja ja koristemalleja tehtaan tuotantoon. Lisäksi hän teki omia uniikkitöitä, erityisesti kaakeleita, kaakelisommitelmia ja vateja. Hän työsti edelleen kostean työn muotoa ennen koristelua. Hänen töidensä tunnusomaisia piirteitä ovat vahvat ornamentit, sinisen eri sävyjen käyttö ja rehevä sivellintekniikka. Hänelle myönnettiin vuonna 1968 Grand Prix, Faenzan keramiikkabiennaalissa ja keraamikkona hänelle annettiin mahdollisuus työskennellä tehtaan taideosastolla. Hänen uniikkitöilleen on ominaista koristelutekniikan monipuolisuus: Romantisoidut, sirkeät naishahmot on toteutettu sgraffito-tekniikalla ja voimakkaita batiikkitöitä muistuttavissa kaakelisommitelmissa on siveltynä erivärisiä lasitteita ja lysterivärejä. Ahola suunnitteli lasimosaiikkityöt Wärtsilän Helsingin telakalla rakennettuihin Song of Norway ja Nordic Prince -nimisiin loistoristeilijöihin.

Ahola, Jussi

Jussi Ahoja (s. 1940) on suomalainen teollinen muotoilija. Hänellä oli teollisen muotoilun professuuri Taide-teollisessa korkeakoulussa vuosina 1987–1993. Ahola suunnitteli Arabialle 1980-luvulla AF-mallin.

Baer, Rainer

Rainer Baer oli Turun Posliinitehtaan taiteilijoita, jonka koristeita käytettiin Arabian astioissa 1920-luvulta alkaen, kun Turun Posliinitehdas siirtyi Arabian omistukseen. Hänen koristeitaan ovat muun muassa Mökki ja Kauris.

Blomstedt, Rafael

Rafael Blomstedt (s. 1885, k. 1950 Helsingissä) opiskeli 1900-luvun alussa arkkitehdiksi. Valmistumisensa jälkeen hän työskenteli Josef Hoffmanin arkkitehtitoimistossa. Hoffman oli Itävallan taide-teollisuuden uudistaja. Blomstedt tunnetaan muun muassa sisustussuunnittelijana sekä kirkkojen entisöintien ja korjausten suunnittelijana. Arabialle hän suunnitteli XK-astiaston. Blomstedt ajoi taiteilijoiden ja teollisuuden tarpeiden ja ihanteiden yhdistämistä.

Bäck, Göran

Göran Bäck (s. 1923 Kruunupyssä) työskenteli 1941 dreijaajana ja savenvalmistajana sisarensa Rakel Bäckin keramiikkapajassa. Rakel oli opiskellut Taideteollisuuskeskuskoulussa Elsa Eleniuksen johdolla ja sisarukset saivat sota-aikana elantonsa pajasta. Arabiassa Göran Bäck aloitti työt saniteetti-osastolla valajan oppipoikana, mutta Helsingin ankeisiin oloihin kyllästytynään hän palasi Kruunupyhyyn. Vuonna 1945 hän oli oppimassa savenvalajan ja dreijaajan ammatteihin pienessä pajassa Inkeröisissä

sekä tehdasmaisemmassa Kera Oy:ssä Kauniaisissa.

Arabiaan hän palasi saman vuoden lopulla Ara-osastolle dreijaajaksi ja valmisti koriste-esineitä.

Muutaman kuukauden kuluttua hän pääsi dreijaamaan Kaj Franckin apulaiseksi tuotesuunnitteluryhmään. Aluksi Bäck valmisti prototyyppejä Franckin suunnitelmista, joista ideoita

lähdettiin kehittälemään eteenpäin. Vuonna 1957 Bäck lähti tehtaan toimesta vuodeksi Saksaan opiskelemaan tuotesuunnittelua, jonka jälkeen hän alkoi työskennellä itse-näisesti Arabiassa teollisen suunnittelun ja sarjatuotannon parissa. Hänen ensimmäinen suurempi työnsä oli A-mallin astiaston suunnittelu vuosina 1959–1961. Göran Bäckin tunnetuin astiasto on sekä julkiseen että yksityiseen käyttöön sopivaksi suunniteltu GB-malli, joka oli tarkoitettu kestäväksi ja pinottavaksi astiastoksi. Sitä varten valmistettiin kestävämpi lasite ja käyttöön valittiin Arabian vahvin massa. Göran Bäck jäi eläkkeelle Arabiasta vuonna 1986.

Ekholm, Kurt

Kurt Ekholm (s. 1907 Helsingissä, k. 1975 Göteborgissa) oli 1930- ja 1940-luvuilla merkittävä taideteollisuuden vaikuttaja, joka pyrki lähentämään teollisuutta ja suunnittelijoita toisiinsa. Häntä pidetään Arabian tehtaan modernin tuotannon alkuunpanijana ja hänen aloitteestaan tehtaalle perustettiin taideosasto sekä käynnistettiin näyttelytoiminta. Ekholm oli valmistunut Tukholman taideteolliskoulusta keraamikoksi vuonna 1932 ja

vuotta myöhemmin hänestä tuli Arabian ensimmäinen taiteellinen johtaja. Hänen aloitteestaan tehtaalle palkattiin muun muassa Birger Kaipiainen ja Kaj Franck, joka myös toimi Ekholmin seuraajana tämän vetäydyttyä 1948 työstä. Lisäksi Ekholm perusti Ara-osaston vuonna 1938. Osasto valmisti käsityöläismäisiä maljakkoja, astioita ja koriste-esineitä. Ekholmin tunnetuimpia suunnittelutöitä Arabialle olivat AH-astiasto (1935) ja AR-astiasto eli Sinivalko (1936). Näiden astiastojen muotoilu ja pelkistetty koristelasite edustivat uutta yksinkertaisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Ekholm on suunnitellut tehtaalle myös maljakko- ja ruukkumalleja, joiden koristeina oli yksinkertaisia reliefipintoja, krakelointia ja murrettuja vihreitä lasitteita. Hänen aloitteestaan tehtaan

tuotantoa alettiin koota vuonna 1942 uuteen tehdasrakennukseen perustettuun museoon. 1948–1975 Ekholm toimi rehtorina ja opetti keramiikkaa Göteborgin taideteollisuusoppilaitoksessa.

Franck, Kaj

Kaj Franck (s. 1911 Viipurissa, k. 1989 Kreikassa) valmistui 1932 sisustus-suunnittelijaksi Taideteollisesta oppilaitoksesta. Hän teki toiseen maailmansotaan saakka sisustus- ja tekstiilisuunnittelutöitä eri yhtiöiden palveluksessa. Sodan jälkeen Franck aloitti työt käyttökeramiikan suunnittelijana Arabian tehtaalla. Suomessa vallinneet raaka-ainepula, kireä taloudellinen tilanne ja samaan aikaan tapahtuneet suuret yhteiskunnalliset muutokset loivat uusia lähtökohtia ja vaatimuksia myös suunnittelulle. Franckin vuonna 1953 myyntiin otettuja BA/Kilta-astioita on pidetty tämän uuden muotoiluideologian ensimmäisinä ilmentyminä. Arabiassa Franckin ympärille muodostui etevien nuorten suunnittelijoiden ja tehtaan vankan osaamisen siivittämänä vähitellen Arabian tuotesuunnitteluosasto. Franckin, dreijaaja Göran Bäckin, mallipiirtäjä Kaarina Ahon ja keraamikko Ulla Procopén muodostama tuotesuunnittelu-

ryhmä loi Wärtsilän omistamalle Arabialle uuden keraamisten käyttöesineiden tyylipuhtaan, käytännönläheisen ja muotoilullisen toimivuuden linjan. Osastolla noudatettiin Franckin ideaa suunnittelijan anonymiteettistä: suunnittelijan nimeä ei korostettu, koska keramiikkatehtaan tuotannossa oli kuitenkin kyse ryhmätyönä suunnitellusta sarjatuotteesta. Tehtaan maineikas valmistusperinne jatkui Franckin ja hänen suunnitteluryhmänsä tuotteiden perusfunktionaalisissa astioissa, jotka mu-

kailivat käytännöllisyydessään talonpoikaskeramiikkaa ja traditionaalisia keraamisia kattausastioita.

Granlund, Svea

Svea Granlund (os. Åman, s. 1901, k. 1998 Helsingissä), valmistui Taideteollisuuskeskuskoulusta vuonna 1923 keramiikkataiteen osastolta ja alkoi samana vuonna työkennellä Arabian tehtaan koristemaalaamossa. Hänen erikoisalaansa olivat monogrammit ja erilaisten esineiden tilauskoristeet, mutta hän suunnitteli myös muita maalauskoristeita. Granlundin suunnittelempia koristeita olivat muun muassa Maire, Rosita ja Regina. Lisäksi 1930- ja 1940-luvulla hän kehittäli myös astiamalleja, kuten rokokoohenkisen RE-mallin. Granlund oli naimisissa Arabian keraamikon Elmar Granlundin kanssa, joka kuoli auto-onnettomuudessa vuonna 1936.

Jaatinen-Winquist, Anja

Valmistuttuaan Taideteollisesta oppilaitoksesta 1955 Anja Jaatinen-Winquist (s. 1934 Sortavalassa, k. 2015 Turussa) työskenteli viisi vuotta Aune Siimeksen assistenttina. Hän jatkoi työskentelyä Arabian tuotesuunnitteluosastolla vuoteen 1974, jolloin hän lähti Arabiasta yhdessä puolisonsa Peter Winquistin kanssa kehittämään Pentik Oy:n toimintaa. Vuonna 1991 Jaatinen-Winquistista tuli Pukkila Oy:n vastaava muotoilija. Arabian tehtaan tuotantoon Jaatinen-Winquist on suunnitellut useita astiastomalleja sekä koristeita. Näistä tunnetuin on rautaoksidikoristeinen M-mallin Karelia (kuvassa M-mallin Saara). Erittäin taitavana dreijaajana hän valmisti myös uniikkeja esineitä, kuten pulloja ja pikareita, joiden koristeena on usein taidokkaasti käytettyjä himmeäpintaisia ruskean sävyjä.

Jäderholm-Snellman, Greta Lisa

Greta Lisa Jäderholm-Snellman (s. 1894 Helsingissä, k. 1973 Alicantessa, Espanjassa) toimi Arabiassa vuosina 1921–1937 käyttö- ja koriste-esineiden

muotoilijana ja koristelijana. Myöhemmin hän johti Arabian Kauniimpaa arkitavaraa -osastoa. Hänellä oli vankka eurooppalaisen kulttuurin tuntemus opiskeltuaan Pariisissa sekä Pohjois-Euroopassa. Hän sai vaikutteita Pariisista, art decon virtaviivaisuudesta ja hänen koristeissaan esiintyvät tyylitellyt linnut, kasvit

ja orientaaliset kuviot. Tyylitellyn muodon vastapainoksi koristeet ovat himmeitä, murrettuja harmaan ja vihreän sävyjä. Koristelun tehokeinoina on käytetty lasitepinnan krakelointia, kulta- ja platinamaalausta, jopa metallisyövytystä, mikä loihtii esineisiin jalometallien ja -kivien arvokkuutta. Jäderholm-Snellman tavoitteli arjen luksusta ja järjesti kattausnäyttelyitä, joissa esiteltiin Arabian uutuuksia ja opastettiin aistikkaiden kattauskokonaisuuksien luomiseen. Jäderholm-Snellman meni vuonna 1924 naimisiin taidemaalari Eero Snellmanin kanssa, jonka kanssa hän muutti Pariisiin 1937 avustamaan miestänsä Pariisin maailmannäyttelyssä. Tämän jälkeen Jäderholm-Snellman keskittyi vuodesta 1939 lasiin, ja Iittala ja Riihimäen Lasi toteuttivat hänen suunnitelmiaan.

Kaipiainen, Birger

Birger Kaipiainen (s. 1915 Porissa, k. 1988) opiskeli Taideteollisuuskeskuskoulussa vuosina 1933–1937 keramiikkaa. Työt Arabian taideosastolla hän aloitti valmistumisvuotenaan. Hänen varhaisimmista töistään huokuu kiinnostus varhaisrenessanssin ja keskiajan kulttuuria, teatteriesityksiä ja kuvataiteita kohtaan. Muusat ja naishahmojen profiilit on toteutettu käsin maalamalla samottilaatoille. Värät poltettiin matalassa poltossa, jotta väriskaala pysyi monipuolisena ja vivahteikkaana. Kaipiainen toteutti myös lukuisia satuaiheisia ja teatraalisia koristeluja erityisesti 1940-luvun muotiesineisiin, kuten teepöytälevyihin ja seinälautasiin. Vuonna 1949 hän vietti puoli vuotta taiteilija-

vaihdossa Italiassa ja inspiroitui gotiikasta, bysanttilaisista mosaiikkিতൊistä, etruskitaiteesta sekä italialaisesta aikalaiskeramiikasta. Hän muotoili harkkoja, joissa frontaaliasennossa esitettyjen hahmojen jäsenet ovat venytettyjä, ilmeet stereotyyppisiä ja pintakoristelu runsasta. Hän teki ensimmäiset kokeelliset vatien koristelut keramiikan ja teräslangan yhdistelmällä 1953, ja 1960-luvulla helmilintujen muoto ja rakenne toteutettiin tällä tekniikalla. Kaipiaisen tuotanto

Arabiassa oli uniikkiesineitä lukuun ottamatta vuonna 1969 suunniteltua ovaalin muotoon pohjautuvaa BK-astiaa, jonka koristeista tunnetuin on Paratiisi. Valkeana astiasto oli nimeltään Eeva, kirkkaan keltaisena Aatami, ja kakkoslaatu sai Apila-koristeen. Pa-lattuaan Arabiaan neljän vuoden työskentely-vaihdosta

Rörstrandin tehtaalta 1958 hän sai apulaaisekseen

Terho Reijosen. Yhteistyön tuloksena Kaipiaisen tuotanto laajeni, Reijonen ja tehtaan työntekijät valmistivat sarjatuotantona helmiä ja muita kolmiulotteisia osia. Vadit valettiin valmiiksi ja työvaiheet suoritettiin muutamassa puolivalmiissa vadissa yhtä aikaa. Kaipiaisen töiden värit suunniteltiin myöhemmässä tuotannossa lasituspolttua kestäviksi.

Kjellberg, Friedl

Friedl Kjellberg (s. 1905 Loebenissä, Itä-vallassa, k. 1993 Porvoossa) oli syntyjään Friedl Holzer, mutta vuodesta 1934 hän käytti nimeä Holzer-Kjellberg tai pelkästään Kjellberg. Hän oli opiskellut Grazin taideteollisuuskoulussa ja ajalle tyypillisesti innostunut klassisen keramiikan teon perin-

teistä, erityisesti kiinalaisesta Song-kauden keramiikasta. Arabian taideosastolla Kjellberg teki pitkän uran vuosina 1924–1970 ja johti osastoa 1948–1950. Taideosaston tuotannossaan hän suoritti paljon materiaali- ja lasitekokeiluja.

Kjellbergin 1920-luvun tuotannossa on Wiener Werkstätten piirteitä: Muodot ovat plastisia ja lasite toimii koristeena eikä niinkään itsenäisenä elementtinä. 1930-luvulla hänen keramiikassaan oli nähtävissä ajalle hyvin tyypillisiä klassisen yksinkertaisia muotoja, reliefiaihteita, lasitteet olivat harmaan ja ruskean murretuissa sävyissä. Tältä ajalta ovat myös sinisellä kobolttivärillä maalatut lautaset ja teepöydän levyt, joissa aiheena on klassistisesti kuvattu naishahmo. Deladon-lasitteella koristellut dreijatut maljat ja pullot viittaavat jo haluun tehdä lasituskokeiluja. Syvimmät turkoosinväriset riikinkukkolasitteet ja punaisimmat häränverilasitteet syntyivät 1940- ja 1950-luvuilla, jolloin Kjellberg alkoi itse sekoittaa ja koepolttaa lasitteensa tehtaan laboratoriossa. Ensimmäiset ohuet riisiposliinikokeilunsa Friedl Kjellberg teki 1940-luvun alussa ja kehitti tekniikkaa tuotantoon sopivaksi. Arabian tehtaalla toimi hänen alaisuudessaan erillinen riisiposliiniosasto, jossa vaativat tuotteet valmistettiin käsin. Friedl Kjellberg suunnitteli myös viisiosaisen FK-posliiniastian, joka esiteltiin Helsingin taidehallissa 1950. Ideana oli kattaa pöytä kahden erikokoisen matalan lautasen ja kolmen erikokoisen kulhon avulla; koristeena astioissa oli vain posliinin valkoinen pinta tai vaihtoehtoisesti tumman ruskea tai keltainen lasite.

Leivo, Inkeri

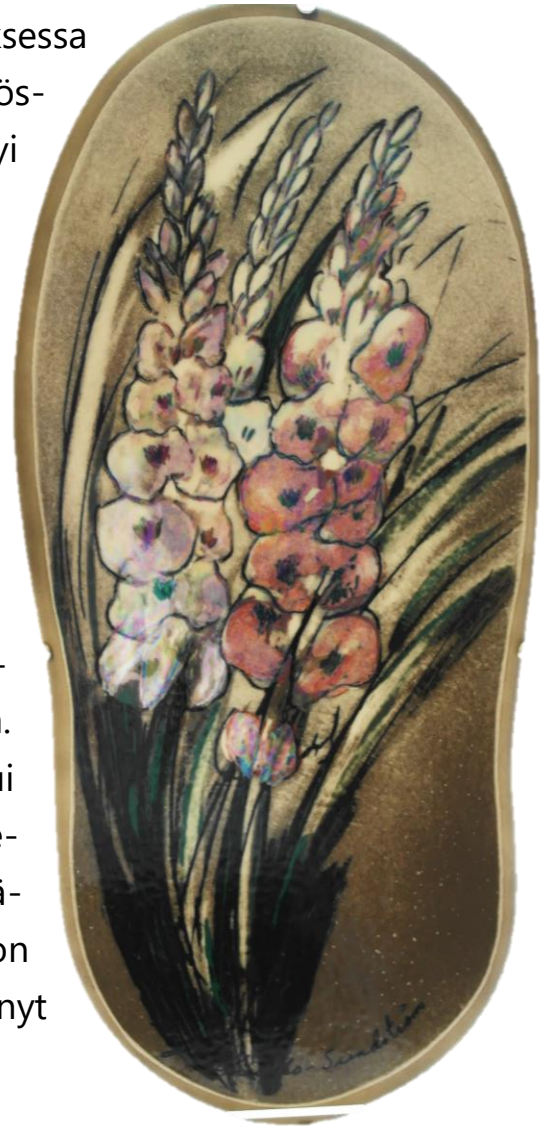
Valmistuttuaan Taideteollisesta oppilaitoksesta 1970 Inkeri Leivo (os. Seppälä, s. 1944 Kirkkonummella, k. 2010 Helsingissä) aloitti työt seuraavana vuonna Arabian tuotesuunnitteluosastolla, kaksi ensimmäistä vuotta koristesuunnittelijana. Hän on suunnitellut astiastomalleja ja koristeita sekä uniikkiteoksia, joissa rohkeilla materiaalikokeiluilla on merkittävä rooli. Leivo aloitti vuonna 1975 siron ja vaalean KS-mallin suunnittelun vastakohtana aikakauden massiiviselle ja tummalle tyyliä. Aiempia kivitavara-astioita kevyempi KS-mallin Arctica syntyi uudella massan sekoitussuhteella. 1980-luvulla syntyneitä astiastoja olivat Saaristo ja Harlekiini, joiden muodoissa on luonnon kivien veden muovaamaa pyöreyyttä, 1930-luvun art decon leikkisyyttä ja eleganssia. Inkeri Leivo on tehnyt myös uniikkitoita, joista tunnetuimpia ovat valon ja varjon jännitteille toimivat

paperinohuet luuposliinityöt. Leivo oli naimisissa kollegansa Richard Lindhin kanssa. Leivo oli perustamassa Arabian taideosasto ry:tä vuonna 2003, kun Arabian tehtaan taideosasto oli lakkautettu.

Liukko-Sundström, Heljä

Päätettyään opiskelunsa Taideteollisessa oppilaitoksessa 1962 Heljä Liukko (s. 1938 Vehmaalla) aloitti työskentelyn Arabiassa taideteollisuusosastolla ja siirtyi taideosastolle 1967. Liukko-Sundströmin keskeisintä ja tunnetuinta tuotantoa Arabiassa edustavat graafisesti kuvitetut keramiikkalaatat ja koriste-esineistö. Hänen laajaa ja monipuolista suunnittelutuotantoansa ovat 1970-luvun räsynuket ja ihmisvartaloveistokset, 1980-luvun satukirjojen kuvitukset sekä lukuisia monumentaalitöitä ja taloprojekti Villa Sannari Helsingissä pientaloalueella. Hän on tutkinut ja hyödyntänyt keramiikan eri mahdollisuuksia ja ylittänyt töillään eri taiteenlajien raja-aitoja. Vuonna 1983 teolliseen tuotantoon valmistautui Tuuli-astiasto, jossa inspiraatio muotoiluun on lähtenyt tuulen tuivertamasta merenrantamaisemasta. Hänelle myönnettiin professorin arvonimi 1994. Hän on nykyisen Taideosastoyhdistyksen jäsen ja on pitänyt urallaan useita yksityis- ja yhteisnäyttelyitä.

Lundgren, Tyra

Tyra Lundgren (s. 1897, k. 1979 Tukholmassa) opiskeli Tukholmassa 1914–1922.

Lundgren työskenteli jaksoittain Arabiassa vuosina 1924–1937, minkä lisäksi hän toimi muun muassa 1929–1930 Rörstrandin posliinitehtaan taiteellisena johtajana ja hänellä oli oma ateljee Gustavsbergin tehtaalla 1940–1950. Hän oli kansainvälisesti tunnetuimpia ja arvostetuimpia tehtaan taiteilijoita. Arabiassa hän toimi tehtaan

taiteellisena johtajana ja suunnitteli muun muassa AC-astiastomallin sekä koriste-esineitä, pienoisfiguureita ja naturalistisia kasvoreliefejä, joista välittyi leikkisä suhtautuminen ajan klassismin ihanteisiin.

Nystedt, Robert

Robert Nystedt oli mallintekijä, jonka urasta ei juurikaan ole tietoja. Hän on suunnitellut ST-kaatimen, jota Arabia valmisti 1920-luvulta 1950-luvulle.

Olin-Grönqvist, Gunvor

Gunvor Olin-Grönqvist (s. 1928 Espoossa, k. 2005 Helsingissä) opiskeli posliinimaalaajaksi Taideteollisessa oppilaitoksessa vuosina 1948–1951 ja työskenteli koko uransa 1951–1992 ajan Arabiassa, taideteollisuus- ja taideosastoilla sekä stipendiaattina. Työskentelyaikanaan Olin-Grönqvist

suunnitteli taideteollisuusosastolla lukuisia malleja ja koristeita. Hänen tunnettuja koristeitaan ovat muun muassa Kosmos, Soraya ja Nooan arkki. Hänelle ominaisia koristelumenetelmiä olivat raakamaalaus, värilasitteet ja kaiverrus. Koristeet olivat tyyliteltyjä, satuaiheisia eläin-, hedelmä- ja kasvi-

aiheita. Tuotanto valmistettiin pääasiassa posliinista, fajanssista ja kivitavarasta. Myöhemmin työskennellessään taideosastolla hänen työssään painottuivat naturalistisesti käsitellyt puutarhan antimet, kuten omenat ja sipulit sekä kana-

tarha vaanivine kettuineen. Gunvor Olin-Grönqvist suunnitteli Arabian ensimmäisen valkoisesta kivitavaramassasta tehdyn siron ja pyöreämuotoisen teeastiaton Tea for Two.

Orvola, Heikki

Heikki Orvola (s. 1943 Helsingissä) opiskeli Taideteollisessa oppilaitoksessa keraamikoksi 1963–1968. Hän aloitti työskentelyn jo 1967 suunnitellen juhlallisia ja elegantteja lasiesineitä sekä Nuutajärven lasitehtaan tuotantoon että uniikkiesineiksi. Lasista tuli Orvolan tavaramerkkimateriaali. Keramiikan pariin hän palasi 1987 aloittaessaan työskentelyn Arabian taideosastolla. 1980-luvulla hän suunnitteli Rörstrandille juhla-astioita sekä Arabian tehtaalle astiastomallin HKO/Moreeni, jonka muodoista välittyvät käytännöllinen funktionaalisuus ja keramiikkamateriaalin käsittelyn taito. Monikäyttöiseksi ja yhdeksi Arabian suosituimmista astiasarjoista on noussut Orvolan suunnittelema 24h, jonka tarkkaan harkituissa, vähissä astioissa vastattiin suomalaisten ruokailutottumusten ja ruokalajien muutokseen. Vuonna 1998 yhdessä Fujiwo Ishimoton kanssa Orvola on suunnitellut Illusian, Arabian 125-vuotisjuhla-

astiaston. Sen pehmeät muodot, valkoisen vitroposliinin ylellisyys ja kattamisessa kerrostuva koriste on toteutettu persoonallisella ja elegantilla tavalla; muoto toistuu myös Lumi-astioissa. Orvola on suunnitellut esineitä useisiin Arabian Pro artesarjoihin, ja erityisen klassikon asemaan on nousut luuposliinista valmistetut Carambola-maljakot. Heikki Orvolalle on myönnetty lukuisia palkintoja muun muassa

Valtion taideteollisuuspalkinto vuonna 1980 ja Kaj Franck -muotoilupalkinto vuonna 1998. Hän on Arabian Taideosastoyhdistyksen taiteilija.

Osol, Olga

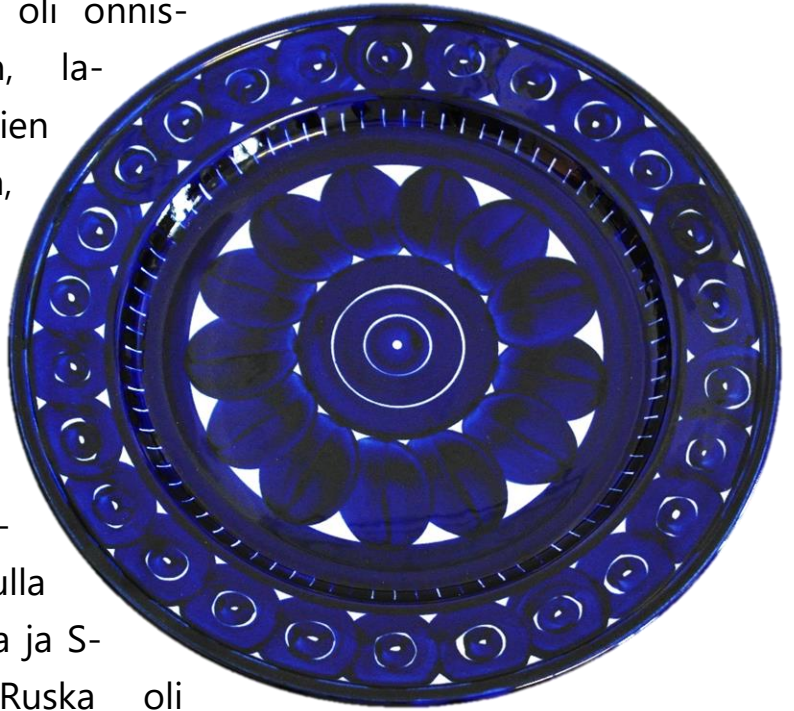
Olga Osol (s. 1905 Lappeenrannassa, k. 1994 Espoossa) aloitti työskentelyn Arabiassa taiteilija Greta Lisa Jäderholm-Snellmanin apulaisena 1926. Lahjakas ja työstään innostunut Osol sai mahdollisuuden jatkokoulutukseen Taideteollisuuskeskuskoulun iltakurssilla. Arabian taideosaston perustamisen (1912) jälkeen hänen tehtäväkseen tuli uusien koristemallien suunnittelu; koristetekniikkana oli usein käsin maalaus tai värilasitteet. AX-kahviastiastoon suunniteltu lämpimän ruskean sävyinen siirtokuva Myrna oli tunnetuin Osolin suunnittelema koriste, joka oli tehtaan tuotannossa 1937–1998. Hän itse on kertonut, että koriste on muokattu saksalaisesta siirtokuvamallista, niin kuin vielä 1930-luvulla Arabiassa usein oli tapana. Kahvikupit ja aluslautaset oli suunniteltu maaseudun vaatimattomiin oloihin paremmaksi kahviastistoksi. Tunnetuin hänen suunnittelemistaan astiastomalleista oli 1941 markkinoille tullut R-malli, joka oli perinteisestä rakenteestaan huolimatta muodoiltaan moderni ja virtaviivainen. Sitä valmistettiin erilaisin koristein vielä 1950-luvulla. Soma-astiasto ja posliininen LT-kahviastiasto ovat nekin Osolin suunnitteleamia. Sodan ajalta Arabian varastoihin jäi runsaasti koristamatonta tavaraa ja sen käsittelyä varten Arabiaan perustettiin 1943 erityinen koristeosasto, jonka nuoria työntekijöitä Olga Osol koulutti. Käsinkoristamo oli Taideteollisuuskeskuskoulusta valmistuneiden posliinimaalareiden ja keraamikkojen työllistäjä. Osol johti vuoteen 1959 asti osastoa, jonka nimi muutettiin 1950-luvulla taideteollisuusosastoksi. Hän työskenteli Arabiassa vuoteen 1971 viimeiset yli kymmenen vuotta tuotesuunnitteluosastolla.

Procopé, Ulla

Ulla Procopé (s. 1921 Helsingissä, k. 1968 Teneriffalla) valmistui keraamikoksi Taideteollisuuskeskuskoulusta ja aloitti työn Arabian käsinkoristamossa Olga Osolin johdolla ja siirtyi sieltä kahden vuoden jälkeen malli- ja koristeosastolle. Vuodesta 1956 hän työskenteli tuotesuunnitteluosastolla, jossa hän 1950- ja 1960-lukujen vaihteessa teki merkittävän uran suunnittelijana yhdessä Kaarina

Ahon ja Kaj Franckin kanssa. Hän työskenteli Arabiassa vuoteen 1967. Hänen menes-tyneiden malliensa takana oli onnistunut yhteistyö mallintekijöiden, laboratorion ja polttouunien hoitajien kanssa. Hän oli taitava drei-jaaja, suunnitteli koristeensa pitkälti keraamisten mallien päälle maalaten ja siirtokuvien sekä teki paljon polttokokeita. Hänen tunnetuimpia mallejaan ovat uunivuoka-sarja Liekki, ND-astiasomalli käsin-maalatulla koboltinsinisellä Valencia-koristeella ja S-astiasomalli Ruska-koristeella. Ruska oli ensimmäinen astiasto, jossa Arabia otti käyttötavaroiden sarjatuotantoon mattapintaisen lasitteen. Hänen kykynsä suunnitella ja toteuttaa keraamisesta massasta toimivia malleja oli merkityksellistä Arabian menestykselle 1950- ja 1960-luvuilla. Hän osallistui uransa aikana lukuisiin taideteollisuusnäyttelyihin kotimaassa ja ulkomailla.

Richter, Reinhard

Reinhard Richter oli saksalainen posliini-maalari, joka tuli töihin Turun Posliinitehtaaseen. Tehdas valmisti erityisesti sähkökeramiikkaa, kuten erilaisia eristimiä, mutta laajensi toimintaansa myös taloustavaraan. Kun Arabia osti tehtaan vuonna 1923, Richteristä tuli mallintekijä Arabian malliverstaaseen, jossa hän työskenteli vuoteen 1940. Richter teki suunnittelijoiden piirustuksista prototyyppejä ja kehitti keskieuropalaisista astiastoista Arabialle sopivia malleja, mutta hän suunnitteli myös omia malleja. Hänen tunnetuin astiamallinsa on AS-malli, joka oli tuotannossa neljävuosikymmentä.

Salmenhaara, Kyllikki

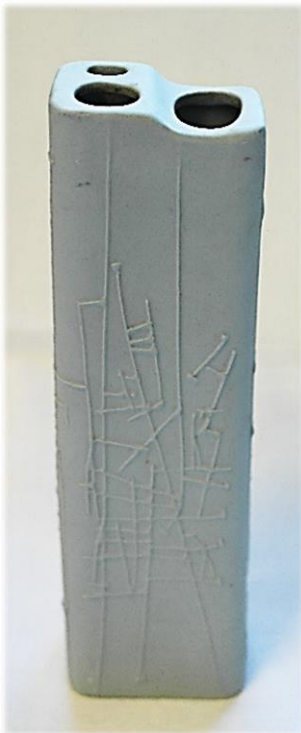
Kyllikki Salmenhaara (s. 1915 Tyrnävällä, k. 1981 Helsingissä) opiskeli Taideteollisuuskeskuskoulussa vuosina 1938–1943 keraamikoksi. Arabian taideosastolla hän työskenteli 1947–1961. Hän toimi luennoitsijana ja pedagogina ulkomailla ja Taideteollisen korkeakoulun keramiikkaosaston yliopettajana vuosina 1963–1981. Hänestä tulikin laajan ja mittavan uransa ansiosta yksi suomalaisen keramiikan kansainväliselle maineelle eniten merkinneistä taiteilijoista. Salmenhaara on tunnettu erityisesti monipuolisista materiaalikokeiluistaan ja poltto-prosessitutkimuksestaan. Arabiassa hän teki uniikkeja näyttelyesineitä. Usein työt on rakennettu dreijatuista moduuleista suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Lasitteet ovat useammassa kerroksessa, joista osa on pyyhitty pois tai käsitelty oksideilla. Salmenhaaran keramiikka nojaa vahvasti perinteisiin, mutta siinä oli paljon omaa tutkivaa ja soveltavaa kokeilua. Salmenhaaran töitä palkittiin useimmissa Milanon triennaaleissa ja hänelle myönnettiin Pro Finlandia -mitali vuonna 1961.

Schilkin, Michael

Michael Schilkin (s. 1900 Trubinossa, Venäjällä, k. 1962 Helsingissä) muutti Suomeen Venäjältä 1921 ja opiskeli Taideteollisuuskeskuskoulun yleisellä linjalla vuosina 1924–1928. Schilkin työskenteli kuorma-auton kuljettajana ja taideopintojensa jälkeen puuveistäjänä Bomanin huonekalutehtaalla Helsingissä. Ensimmäinen menestys tuli vuonna 1936, jolloin hän voitti suomalais-venäläisten taiteilijoiden näyttelyn veistoksellaan Simson ja Delila. Teos oli myös hänen ensimmäinen konkreettinen kosketus Arabian tehtaaseen; savi-massa oli tehtaalta ja myös poltto oli suoritettu siellä. Seuraavana vuonna Schilkin sai vakituisen työpaikan Arabian taide-osastolla.

Hänet tunnetaan ilmeikkäistä eläin- ja ihmisveistoksistaan, joissa tunnetilat vaihtelevat rauhallisesta pohdiskelevuudesta ironiseen huumoriin. Hän työsti savea sekä kuvanveistäjän että keraamikon ottein ja monet varhaistyöt ovat muodoiltaan naturalistisia. Myöhemmin hänen muotokieleensä tuli pelkistettyä plastisuutta. Arabian sarja-tuotantoon Schilkin suunnitteli MS-teeastiaton, jonka reliefipinta muistuttaa dreijatun esineen pintarakennetta, vaikka tuotteet muovattiin ja valettiin teollisuuden menetelmin. Hän toteutti myös lukuisia monumentaaliseinäreliefejä Suomeen ja Ruotsiin, joista merkittävimmät ovat Helsingin kauppakorkeakoulun, Arabian tehtaan sekä Fazerin pääkonttorin seinillä. Schilkin työskenteli Arabian taidesastolla kuolemaansa saakka ja hänestä kehittyi tehtaan esiintymiskykyinen edustustaiteilija, jolla oli laadukas ja monipuolinen tuotanto.

Schultz-Köln, Karl-Heinz

Karl-Heinz Schultz-Köln (s. 1921 Kölnissä, Saksassa) on opiskellut Kölnin taideteollisuuskoulussa ja Nürnbergin taideakatemiassa. Arabiassa hän aloitti työt Birger Kaipiaisen apulaisena 1950, kunnes hän 1954 sai oman työhuoneen taidesastolla, jossa hän työskenteli vuoteen 1960. Schultz-Köln valmisti uniikkeja seinälaattoja, joissa nonfiguratiivisuus ja 1950-luvun maalaustaiteen konstruktivismi on toteutettu keraamiseen materiaaliin. Töiden pintaa on rakennettu muun muassa hiekan ja lasitteiden avulla. Schultz-Köln suunnitteli myös käännettäviä maljakoita ja sähköteknistä posliinia. Nykyisin hän asuu Ruotsissa.

Siimes, Aune

Valmistuttuaan Taideteollisuuskeskuskoulusta vuonna 1932 Aune Siimes (s. 1909 Wärtsilässä, k. 1964 Helsingissä) aloitti työt koristeosastolla, jonka lisäksi hän avusti Greta Lisa Jäderholm-Snellmania maalaten tämän sommittelemia koristeita sekä suunnitellen joitakin koristeita. Muotoilijauransa alkuvaiheessa hän teki runsaasti eläinfiguureja sekä tyylieltyjä kansanaiheisia pienoisveistoksia. Hän myös dreijasi paljon uransa alkuvaiheessa ja teki lasituskokeilujaan kivitavaravateihinsa ja maljakoihinsa. Innoituksen posliinitöihinsä Siimes sai Kurt Ekholmin Italian matkalta tuomista keraamisista kukkasommitelmista. Hän innostui tekemään naturalistisia kukkasommitelmia, joista tunnetuimmiksi tulivat hänen posliinista valmistamansa korut. Posliinia hän alkoi muovata valamalla ohuista kerroksista koostuvia maljoja ja vateja. Siimes tunsu hyvin posliinin materiaalina: hän sekoitti itse tarvitsemansa posliinimassat ja lasitteet. Valkoisen posliinin lisäksi hän käytti myös värjättyjä posliinimassoja ja kehitti itselleen ainutlaatuisen posliinivalutekniikan ja posliinileikkaustekniikan. Kasvimaailman ohella Siimeksen keskeisintä tuotantoa olivat ohuet ja hennot useissa kerroksissa valetut maljat ja maljakot, joiden koristeet muodostivat valoa vasten tarkasteltaessa kukan terälehtiä ja aaltomaisia kuvioita. Hän suunnitteli maljakkosarjoja sarjatuotantoon ja koristeita taloustavaroihin.

Stark, Gustav

Gustav Stark oli tšekkiläissyntyinen mallintekijä. Hän tuli Arabialle töihin Reinhard Richterin tavoin Turun Posliinitehtaalta, kun se siirtyi Arabian omistukseen. Richterin tavoin myös hän muokkasi keskieurooppalaisia astiamalleja Arabialle sopiviksi. Hänen suunnittelemiaan ovat muun muassa M-mallin kulhot sekä FF-mallin lautaset.

Tomula, Esteri

Esteri Tomula (s. 1920 Helsingissä, k. 1998 Helsingissä) aloitti työskentelyn Arabiassa vuonna 1947 posliiniosaston koristemaalarina ja jatkoi 1963–1984 koristesuunnittelijana. Taide-teollisuuskeskuskoulussa valmistuneena posliinimaalajana hän oli tuottelias koristelija, joka ei muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta suunnitellut malleja tehtaalle. Esteri To-

mulan aiheet ovat versioita kukista, kasveista ja sienistä, joita hän piirsi runsaasti mutta joista tuotesuunnittelukokouksissa hyväksyttiin vain murto-osa. Koristeet toteutettiin tehtaalla käsin maalaten, kuten posliiniset hedelmäveitsien kahvat, tai seri- ja kuparipainomenetelmillä sarjatuotantoa varten. Arabian tehtaiden kanssa samaan konserniin kuulunut Finel valmisti lukuisia emalisia keittoastioita, joihin Tomula suunnitteli keramiikka-astioiden kanssa yhteen sopivat koristeet. Tomulan tunnetuimpia ihmishahmoihin pohjaavia koristeita ovat sirottimet Eskimo ja Lappalainen 1960- ja 1970-lukujen vaihteesta sekä 1950-luvun Pastoraali-koriste. Tunnetuinta sarjatuotantoa edustavat muun muassa koristeet: Botanica-sarja (1978–1989), Sinilehti (1970–1974), Aurinko (1973–1974), Gardenia (1973–1974), Varpu (1971–1973), Sinikello (1984–1987), Raita (1971–1973), Krokus (1978–1979) ja Polar (1978–1985).

Uosikkinen, Raija

Raija Uosikkinen (s. 1923 Hollolassa, k. 2004 Helsingissä) opiskeli Taide-teollisuuskeskuskoulussa posliinimaalariksi 1944–1947. Hän työskenteli koristelijana ja koristesuunnittelijana Arabiassa 1947–1986. Raija Uosikkinen ja Esteri Tomula olivat merkittävässä asemassa koristesuunnittelijoina Arabian uudistaessa tuotantoaan 1940-luvun lopulla ja 1950-luvulla. Uosikkinen suunnitteli koristeita moniin Kaj Franckin teolliseen valmistukseen kehittelemiin astioihin.

B-mallin astioihin suunnitellut koristeet, kuten Polaris ja Linnea, olivat suosittuja samoin kuin kepeän leikkisä Emilia-koriste. Arabian tehtaan viimeinen kupari-painokoriste Ali viittauksineen islamilaiseen ornamentiikkaan oli myös Uosikkisen käsialaa. Arabiassa alettiin valmistaa laajamittaisesti keräilyesineitä 1970-luvulla ja Raija Uosikkinen suunnitteli kaksi keskeistä keräilylautassarjaa: Kalevala-vuosilautasia vuodesta 1976 ja Joululautassarjan vuodesta 1978. Urallaan hän osallistui lukuisiin kotimaisiin ja ulkomaisiin näyttelyihin ja toimi työnsä ohessa opettajana sekä Toimelan vapaaopistossa että Taideteollisessa korkeakoulussa.

Wasastjerna, Nils

Nils Wasastjerna (s. 1987, k. 1951 Helsingissä) oli ammatiltaan sisustusarkkitehti ja taidekriitikko. Hän suunnitteli P-mallin kahvikupin Arabialle 1910- ja 1920-lukujen vaihteessa. Lisäksi hän toimi Helsingin kaupungin-museon johtajana vuosina 1913–1920.

Winqvist, Peter

Peter Winqvist (s. 1941 Tenholassa) on valmistunut teolliseksi muotoilijaksi Göteborgin Taideteollisesta korkeakoulusta ja työskennellyt Rörstrandin tehtailla Linköpingissä. Hän toimi muotoilijana Arabiassa heti valmistumisensa jälkeen 1967–1974 ensin taideteollisuusosastolla sitten tuote-suunnitteluosastolla. Peter Winqvist on suunnitellut yhden Arabian kaikkien aikojen tunnetuimmista astias-toista, EH-mallin, joka tunnetaan myös Faenza-astias-tona. Se palkittiin Faenzan

kansainvälisessä taidekeramiikka-kilpailussa, jonne Winqvist ilmoittautui salaa, kun tehdas ei antanut hänelle siihen lupaa. EH-mallissa oli ajalle tyypillisiä toimivia tarkoituksenmukaisia ratkaisuja, kuten ulospäin kaartuvat ja pyöristetyt reunat, kevyt rakenne, valutusurat ja tarkasti mitoitettu pinottavuus. Hän suunnitteli myös Arabian tuotantoon lastenastiaston. Astiaston suunnitteluprosessi aloitettiin tutustu-malla pöytätapoihin Arabian lastentalossa, jossa myös prototyypit koe-käytettiin. Winqvist yhtyi Franckin näkemykseen suunnittelijan tuntematto-muudesta. Hän korosti sitä, että jo tehtaan nimi oli riittävä tae tuotteen laadusta eikä muotoilijan nimi tuonut siihen lisäarvoa. Arabian vuosien jälkeen Peter Winqvist muutti vaimonsa Anja Jaatinen-Winqvistin kanssa Posiolle. Hän on toiminut muun muassa Pentik Oy:n taiteellisena johtajana, tehnyt studio-keramiikkaa kivitavarasta ja punasavesta eri polttomenetelmillä sekä järjestänyt keramiikan alan symposiumeja, koulutusta ja näyttelyitä.

Öberg, Thure

Thure Öberg (s. 1872 Tukholmassa, k. 1935 Helsingissä) työskenteli Arabiassa vuosina 1896–1935 ja oli tehtaan ensimmäinen keramiikka-taiteilija. Hän saapui Rörstrandin tehtaalta Arabiaan, jolla oli tuolloin pulaa osaavasta työvoimasta. Hänellä on merkittävä asema Arabian käsinmaalausosaston keraamikkojen edeltäjänä. Öbergin töissä näkyvät hänen vahva käsityöperinteiden tuntemuksensa sekä aikakaudelle tyypilliset muotokieli ja kuva-aiheet. Hänen varhaisimmat työnsä ovat reliefipintaisia, orgaanisia aiheita ja jugendin ihanteita mukailevia esineitä. Öberg palkittiin kultamitalilla maalatusta koristelusta Pariisin maailmannäyttelyssä 1900. Posliinimaalauksessa perinteisempiä kukka- ja kasvi-aiheita Öberg toteutti monivärisinä emalikoristeina, koboltinsinisenä alilasituskoristeluna ja majolikatekniikalla. Öberg oli lahjakas maalari, mikä ilmenee

taiteilijan huolellisesti ja yksityiskohtaisesti toteuttamista akvarellimaalauksista Arabian hinnastoissa ja koriste-esitteissä.

Lähteet:

www.astiataivas.fi

Arabian lumoava posliini

Arabian kahvikupit 1916–2016.